

طی همین دوره، قیمت هر اونس طلا در بازارهای جهانی تحت تاثیر افزایش تنش‌ها در خاورمیانه و سپس با شیوع ویروس کرونا در سراسر جهان افزایش پیدا کرد.

همچنین همه‌گیری کرونا با کاهش فعالیت‌های اقتصادی و به رکود کشاندن بیشتر اقتصادهای جهان و اختلال در چشم‌انداز اقتصادی سبب شد تا دولت‌ها با کمک بانک‌های مرکزی تقاضای خود را برای طلا به عنوان پوشش‌دهنده ریسک‌های مختلف افزایش دهند.

در سال ۱۳۹۹ در کنار اقدامات و سیاست‌های ارزی و تجاری برنامه‌ریزی شده توسط بانک مرکزی و مجموعه دولت، مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی و سیاسی منجر به ایجاد تحولاتی در بازار ارز شد که از مهم‌ترین آنها می‌توان به تداوم آثار تحریم‌ها، تشدید منازعات سیاسی، انتخابات ریاست جمهوری در آمریکا و رویکرد دولت جدید آن کشور در خصوص توافق هسته‌ای، شیوع و گسترش بیماری کووید-۱۹ و بروز آثار ناشی از آن به صورت ایجاد وقفه در چرخه تجاری و کاهش قیمت نفت در اوایل سال مورد نظر اشاره کرد.

طی دوره مورد بررسی نسبت به سال قبل از آن، ضریب تغییرات نرخ برابری اسعار عمده در مقابل ریال در بازار غیر رسمی با افزایش روبه‌رو بود. از طرفی شکاف نسبی^(۲) نرخ

در سال ۱۳۹۹، یکی از مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار بر اقتصاد جهانی و سیاست‌گذاری پولی کشورها، شیوع و گسترش بیماری کرونا بود. شیوع سریع کووید-۱۹ بسیاری از کشورها را مجبور کرد تا به مدت چندین ماه مقررات محدودکننده اعمال کنند و این محدودیت‌ها باعث شد تا فعالیت‌های اقتصادی کشورها به میزان قابل توجهی کاهش یابد و بدین ترتیب اقتصاد جهانی گرفتار یکی از شدیدترین رکودهای تاریخ گردید.^(۱)

ارزش دلار در برابر یورو طی نیمه نخست سال افزایش یافت که علت آن قوی‌تر بودن بنیان‌های اقتصادی آمریکا نسبت به منطقه یورو بوده است. همچنین بروز بحران اقتصادی در جهان طی این مدت، سرمایه‌گذاران را به سمت خرید دلار کشاند. اما در نیمه دوم سال به دنبال ناکامی دولت آمریکا در مهار ویروس کرونا، کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران به اقتصاد این کشور و تشدید تنش‌های سیاسی در آستانه انتخابات ریاست جمهوری، ارزش دلار در نیمه دوم سال کاهش یافت. در نهایت، مجموعه عوامل مرتبط با شرایط اقتصادی و سیاست‌گذاری پولی کشورها منجر به کاهش نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل سایر ارزهای یورو، پوند بریتانیا، ین ژاپن و فرانک سوئیس در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال قبل از آن گردید.

۲- نسبت تفاضل متوسط نرخ دلار و یورو در بازار رسمی از بازار غیر رسمی به متوسط نرخ‌های مزبور در بازار رسمی

۱- تحت تاثیر این شرایط و همچنین اقدامات بانک‌های مرکزی برای مقابله با آثار سوء آن نرخ برابری اسعار مختلف نیز دستخوش تحولاتی گردید.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۹

در مقابل یکصد ین ژاپن و فرانک سوئیس در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال قبل از آن گردید.

جدول ۱۴-۲- متوسط نرخ برابری هر دلار آمریکا با ارزهای عمده در بازار لندن

درصد تغییر	سال			
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	
۴/۴-	۳/۴	۰/۸۶	۰/۹۰	یورو
۲/۱-	۳/۲	۰/۷۷	۰/۷۹	پوند بریتانیا
۲/۴-	۱/۹-	۱/۰۶	۱/۰۹	یکصد ین ژاپن
۶/۴-	۰/۲-	۰/۹۲	۰/۹۹	فرانک سوئیس

www.Bankofengland.co.uk

۱۴-۲- قیمت طلا در بازارهای بین‌المللی

در سال ۱۳۹۹، بازار جهانی طلا در پی تنش‌های سیاسی و اقتصادی جهان و افزایش تقاضا برای طلا به عنوان سرمایه‌گذاری امن، با افزایش ارزش مواجه بود. در این سال متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار لندن با افزایش ۲۵/۱ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۸، به ۱۸۱۹/۸ میلیون دلار رسید.

جدول ۱۴-۳- متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار فلزات گرانبهای لندن (دلار)

درصد تغییر	سال			
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	
۲۵/۱	۱۵/۲	۱۸۱۹/۸	۱۴۵۴/۸	اونس طلا

www.Kitco.com

۱۴-۳- تحولات بازار ارز کشور

۱۴-۳-۱- رابطه برابری ریال با اسعار عمده

در سال ۱۳۹۹، در پی تداوم اجرای مصوبه ستاد اقتصادی دولت در فروردین ماه ۱۳۹۷ مبنی بر تعیین نرخ دلار معادل با ۴۲ هزار ریال، هر دلار آمریکا با همین نرخ در بازار بین‌بانکی عرضه شد. همچنین هر پوند بریتانیا، یورو، فرانک سوئیس و یکصد ین ژاپن به ترتیب با نرخ‌های متوسط ۵۴۵۵۲، ۴۸۸۳۲، ۴۵۴۵۷ و ۳۹۶۳۹ ریال در بازار بین‌بانکی عرضه شدند. بر این اساس در مقایسه با سال ۱۳۹۸، هر پوند

دلار و یورو در دو بازار رسمی و غیر رسمی با افزایش مواجه شد. قیمت قطعات مختلف سکه طلا نیز به واسطه افزایش نرخ برابری دلار مقابل ریال و افزایش بهای هر اونس طلا در بازارهای جهانی، در مقایسه با سال قبل از آن افزایش یافت.

۱۴-۱- بازار بین‌المللی اسعار عمده

شیوع سریع کووید-۱۹ در سال ۱۳۹۹ بسیاری از کشورها را مجبور کرد که به مدت چندین ماه مقررات محدودکننده را تحمل کنند و این باعث شد که فعالیت‌های اقتصادی به میزان قابل توجهی کاهش یابد. در نتیجه، تولید ناخالص داخلی که رایج‌ترین معیار برای سنجش فعالیت‌های اقتصادی به شمار می‌رود، در بسیاری از کشورهای جهان به طور کم‌سابقه‌ای سقوط کرد. یکی دیگر از پیامدهای مهم سقوط اقتصاد جهانی به دلیل همه‌گیری کرونا، افزایش آمار بیکاری است. همچنین با گسترش کووید-۱۹ در سال ۱۳۹۹ نرخ بهره کلیدی در کشورهای عمده صنعتی که از اواخر سال ۱۳۹۸ کاهش یافته بود تغییری نکرد و در پایین‌ترین سطح خود باقی ماند. بنابراین نرخ بهره کلیدی در آمریکا، حوزه یورو، بریتانیا، ژاپن و سوئیس طی دوره مورد بررسی تغییری نداشت.

جدول ۱۴-۱- نرخ بهره کلیدی کشورهای عمده صنعتی (درصد)

تغییرات (واحد درصد)	پایان سال			
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	
۰/۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۲/۵۰	آمریکا
۰/۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	حوزه یورو
۰/۰	۰/۱۰	۰/۱۰	۰/۷۵	بریتانیا
۰/۰	۰/۱۰-	۰/۱۰-	۰/۱۰-	ژاپن
۰/۰	۰/۷۵-	۰/۷۵-	۰/۷۵-	سوئیس

www.Tradingeconomics.com

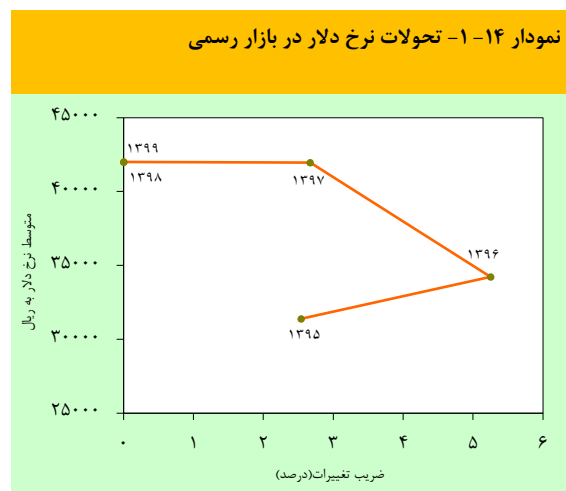
مجموع عوامل مذکور در نهایت منجر به کاهش ۴/۴ و ۲/۱ درصدی نرخ برابری دلار آمریکا به ترتیب در مقابل یورو و پوند بریتانیا و کاهش ۲/۴ و ۶/۴ درصدی آن به ترتیب

بریتانیا، یورو، فرانک سوئیس و یکصد ین ژاپن به ترتیب افزایش ۱/۸، ۴/۵، ۶/۸ و ۲/۶ درصدی را تجربه کردند.

بررسی ضریب تغییرات^(۱) اسعار عمده در بازار رسمی نشان می‌دهد که نوسان نرخ برابری اغلب اسعار عمده از جمله پوند بریتانیا، یورو، فرانک سوئیس و ین ژاپن در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت. بیشترین ضریب تغییرات در این سال مربوط به نرخ برابری پوند بریتانیا در مقابل ریال بود و ضریب تغییرات دلار بدون تغییر ماند.

عرضه و تقاضا در بازار ثانویه ارز، شوک‌های ناگهانی وارده به اقتصاد جهانی و افت مراودات تجاری در کنار کاهش شدید قیمت نفت و نیز در پی شکل‌گیری انتظارات تورمی، تحولات قابل توجهی را تجربه کرد و نرخ ارز در بازار غیر رسمی از ابتدای سال تا مهرماه همان سال روند افزایشی داشت. در تقابل با چنین شرایطی، مجموعه دولت و بانک مرکزی مجموعه اقداماتی را در راستای برقراری آرامش و ثبات در بازار ارز، هدایت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور و تامین به موقع ارز مورد نیاز واردات کالاهای اساسی و دارو به انجام رساندند. با انجام این اقدامات و نیز شکل‌گیری انتظارات مثبت نزد فعالان اقتصادی در خصوص احیای توافق هسته‌ای (برجام) با تغییر دولت آمریکا، از ابتدای آبان‌ماه ۱۳۹۹ بازار ارز روند نزولی با شیب ملایم را در پیش گرفت.

با این وجود، برآیند عوامل مذکور در نهایت منجر به افزایش ۷۷/۱ درصدی نرخ دلار در بازار غیر رسمی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال قبل از آن شد. در این سال هر دلار آمریکا در بازار غیر رسمی به طور متوسط با نرخ ۲۲۸/۸ هزار ریال مبادله شد. در همین بازار، در سال ۱۳۹۹ متوسط نرخ برابری فرانک سوئیس، یکصد ین ژاپن، پوند بریتانیا و یورو در مقابل ریال به ترتیب ۹۳/۴، ۸۶/۰، ۸۳/۲ و ۸۴/۹ درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت.

بازار غیر رسمی ارز به ویژه در نیمه نخست سال ۱۳۹۹ متأثر از تداوم تحریم‌های شدید مالی و اقتصادی، عدم تعادل

جدول ۱۴-۴- نرخ ارزهای عمده در بازار رسمی ارز

(ریال - درصد)

	۱۳۹۹		۱۳۹۸		۱۳۹۷		
	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	
دلار آمریکا	۰/۰	۴۲۰۰۰	۰/۰	۴۲۰۰۰	۲/۶۷	۴۱۹۵۰	
یورو	۴/۵	۴۸۸۳۲	۱/۱۰	۴۶۷۴۹	۲/۷۸	۴۸۷۱۵	
پوند بریتانیا	۱/۸	۵۴۵۵۲	۲/۶۲	۵۳۵۷۹	۳/۰۱	۵۵۱۸۸	
یکصد ین ژاپن	۲/۶	۳۹۶۳۹	۱/۵۱	۳۸۶۳۷	۲/۳۴	۳۷۹۰۱	
فرانک سوئیس	۶/۸	۴۵۴۵۷	۱/۶۳	۴۲۵۵۲	۲/۲۵	۴۲۴۱۹	

۱- انحراف معیار تقسیم بر میانگین

جدول ۱۴-۵- نرخ ارزهای عمده در بازار غیر رسمی

(ریال- درصد)

درصد تغییر متوسط سالانه	۱۳۹۹		۱۳۹۸		۱۳۹۷		
	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه ^(۱)	
۷۷/۱	۱۷/۸۹	۳۲۸۸۰۹	۹/۵۶	۱۲۹۱۸۵	۳۰/۵۸	۱۰۳۳۷۸	دلار آمریکا
۸۴/۹	۲۰/۷۷	۲۶۶۷۰۷	۹/۷۲	۱۴۴۲۷۷	۲۹/۴۴	۱۲۰۲۷۵	یورو
۸۳/۲	۲۰/۱۷	۳۰۰۳۰۱	۱۰/۷۹	۱۶۳۹۲۶	۲۷/۹۸	۱۳۵۰۳۹	پوند بریتانیا
۸۶/۰	۱۸/۳۸	۲۲۱۶۲۶	۹/۰۱	۱۱۹۱۳۸	۲۶/۸۸	۹۴۸۶۶	یکصد ین ژاپن
۹۳/۴	۱۹/۸۵	۲۵۱۷۰۹	۹/۵۰	۱۳۰۱۷۶	۲۹/۱۴	۱۰۳۰۷۶	فرانک سوئیس

۱- طی دوره ۲۲ فروردین تا ۱۵ مرداد ۱۳۹۷، بنا به مصوبه هیات وزیران انجام هرگونه معاملاتی در بازار غیر رسمی خارج از چارچوب‌های تعیین شده توسط دولت ممنوع اعلام شد. لذا، نرخ برابری دلار مقابل ریال در بازار غیر رسمی، براساس نرخ برابری درهم مقابل ریال و درهم مقابل دلار آمریکا در بازار غیر رسمی و به صورت متقاطع از آمار مستخرج از شبکه اطلاع‌رسانی طلا، سکه و ارز محاسبه شده است. همچنین طی همین دوره، نرخ برابری یورو، پوند، یکصد ین ژاپن و فرانک سوئیس مقابل ریال در بازار غیر رسمی نیز از همین شبکه استخراج شده است.

جدول ۱۴-۶- شکاف نسبی نرخ دلار و یورو در بازار آزاد از رسمی

(درصد)

تغییرات (واحد درصد)	سال			
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	
۳۳۷/۲	۴۴۴/۸	۲۰۷/۶	۱۴۶/۴	دلار آمریکا
۳۳۷/۵	۴۴۶/۲	۲۰۸/۶	۱۴۶/۹	یورو

در سال ۱۳۹۹ در مقایسه با سال ۱۳۹۸، نوسانات نرخ

برابری اسعار عمده در مقابل ریال در بازار غیر رسمی افزایش یافت.

در این بازار، دلار با ضریب تغییرات ۱۷/۸۹ و یورو با ضریب تغییرات

۲۰/۷۷ به ترتیب از کمترین و بیشترین نوسان برخوردار بودند.

۱۴-۳-۲- معاملات بازار بین‌بانکی ارز

در سال ۱۳۹۹، معادل ۲۰۵۰۵ میلیون دلار ارز شامل یوآن

چین، یورو، درهم امارات متحده عربی، دلار آمریکا و سایر ارزها در

بازار بین‌بانکی معامله شد که نسبت به سال قبل از آن ۳۶/۹ درصد

کاهش داشت. در این سال نسبت به سال ۱۳۹۸ سهم یورو با ۱۳/۸

واحد درصد افزایش به ۴۰/۲ درصد رسید و این ارز بیشترین سهم از

مبادلات بازار بین‌بانکی را به خود اختصاص داد. طی همین دوره

سهم یوآن چین با کاهش ۱۳/۷ واحد درصدی به ۱۳/۰ درصد

رسید. در سال مورد بررسی درهم امارات و دلار آمریکا نیز به ترتیب

سهم ۱۸/۵ و ۱۱/۲ درصدی از معاملات بازار بین‌بانکی را به خود

اختصاص دادند. در این سال سهم سایر ارزها نیز با ۰/۴ واحد درصد

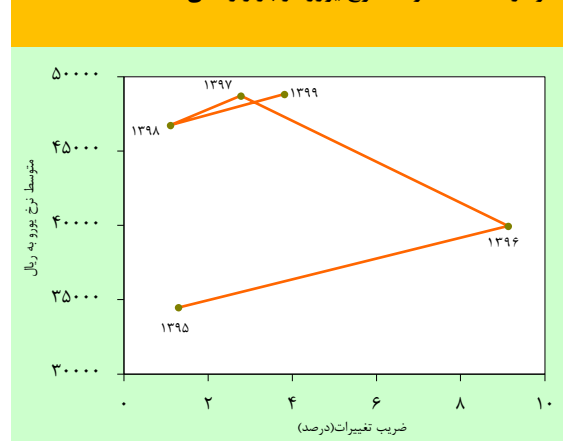
کاهش نسبت به سال قبل از آن، به ۱۷/۰ درصد رسید.

جدول ۱۴-۷- مبادلات بازار بین‌بانکی به تفکیک ارز

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷		
۱۳/۰	۲۶/۷	-۶۹/۳	-۱۴/۵	۲۶۶۲	۸۶۷۸	۱۰۱۴۹	یوآن چین
۴۰/۲	۲۶/۴	-۴/۱	-۵۱/۹	۸۲۴۷	۸۵۹۵	۱۷۸۵۹	یورو
۱۸/۵	۱۷/۰	-۳۱/۲	⊖	۳۸۰۳	۵۵۲۳	۷۸۶	درهم امارات متحده عربی
۱۱/۲	۱۲/۴	-۴۳/۲	۴۶۸/۳	۲۳۰۰	۴۰۴۶	۷۱۲	دلار آمریکا
۱۷/۰	۱۷/۴	-۳۸/۳	-۳۹/۹	۳۴۹۴	۵۶۶۱	۹۴۲۱	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۳۶/۹	-۱۶/۵	۲۰۵۰۵	۳۲۵۰۴	۳۸۹۲۷	جمع

نمودار ۱۴-۲- تحولات نرخ یورو در بازار رسمی

در این سال، شکاف نسبی متوسط نرخ دلار و یورو در

دو بازار رسمی و غیر رسمی به ترتیب ۴۴۴/۸ و ۴۴۶/۲ درصد

بود که در مقایسه با سال قبل از آن افزایش چشمگیری داشت.

۱۴-۴- قیمت سکه‌های طلا در بازار داخلی

در سال ۱۳۹۹، میانگین قیمت انواع قطعات سکه طلا نسبت به سال قبل از آن افزایش پیدا کرد که دلیل عمده آن افزایش نرخ برابری دلار در مقابل ریال در بازار غیر رسمی و افزایش بهای هر اونس طلا در بازارهای جهانی بود. در این سال نیم سکه بهار آزادی بیشترین و سکه تمام بهار آزادی کمترین افزایش قیمت را در مقایسه با سال ۱۳۹۸ داشتند. در سال مورد بررسی، هر قطعه سکه تمام بهار آزادی به طور متوسط ۱۰۲/۷ میلیون ریال و هر قطعه سکه تمام طرح جدید ۱۰۷/۴ میلیون ریال معامله شد که به ترتیب در مقایسه با سال قبل از آن ۱۲۷/۰ و ۱۳۲/۷ درصد افزایش نشان می‌دهند.

(میلیون ریال) جدول ۱۴-۸- قیمت قطعات مختلف سکه بهار آزادی

درصد تغییر		میانگین سال			
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	
۱۳۳/۹	۴۶/۶	۳۵/۲	۱۵/۱	۱۰/۳	ربع سکه
۱۳۴/۰	۳۵/۲	۵۶/۴	۲۴/۱	۱۷/۸	نیم سکه
۱۲۷/۰	۳۴/۲	۱۰۲/۷	۴۵/۲	۳۳/۷	سکه تمام بهار آزادی
۱۳۲/۷	۲۹/۹	۱۰۷/۴	۴۶/۲	۳۵/۵	سکه تمام طرح جدید

نمودار ۱۴-۳- قیمت سکه تمام طرح جدید (میلیون ریال)

